

Олег Друзев
(Львів)

**«ВІРТУАЛЬНА ВІЗАНТІЯ»
В УКРАЇНСЬКОМУ МЕДІАПРОСТОРИ:
ВІЗАНТИНОЗНАВЧИЙ БЛОГ «ВАСИЛЕВС»**

XXI століття з характерними для нього процесами технологізації та глобалізації змінило акценти розвитку суспільств. Завдяки винаходу інтернету та так званих мас-медіа на перші ролі вийшло питання інформаційних комунікацій. Фактично, вони стали однією з головних умов функціонування суспільства¹. Такої важливості комунікації змогли досягнути завдяки Інтернету. За даними 2008 року кількість українських користувачів Інтернет-ресурсами становила 10.031.778². Очевидно, що станом на сьогодні ця цифра зросла у кільканадцять разів. До слова, український сегмент користувачів мережі зростає швидкими темпами, приблизно 19,7 мільйона українців з 45-мільйонного населення мали доступ до інтернету, й ця цифра збільшується щороку³. Чому це важливо? Як ми вже зазначили, технологізація і глобалізація значно вплинули на загальнонародський розвиток. Новим типом суспільної організації стало так зване відкрите інформаційне суспільство, в якому економічний і соціальний розвиток значною мірою залежать як від наукового знання, так і від способу використання отриманої інформації на основі інформаційно-комунікативних технологій⁴. Іншими словами, у наш час інформація та сам процес інформування стали надважливими. Так на світову арену вийшло поняття «медіа», а точніше «мас-медіа».

Зважаючи на те, що мас-медіа стали справжніми соціальними інститутами, які збирають, обробляють та поширюють інформа-

цію, оминати їх вплив на науку неможливо⁵. Оскільки будь-яка наука сама собою покликана виконувати певне «соціальне замовлення», а медіа є способом його «доставки» до «споживача», взаємозалежність науки та медіа є очевидною. Особливо, коли йде мова про конкретні галузі науки, зокрема історію. Якщо з першою складовою цією взаємозалежності все зрозуміло, то зміст другої слід з'ясувати. Позаяк теорія медіа і їх значення є на сьогодні самостійною наукою, зосередимось на кількох моментах, важливих для історії. *Перший момент*: медіа є основним джерелом отримання інформації для будь-якої людини. Відповідно завдяки ним кожен індивід пізнає світ, вибудовує свою систему взаємодії з суспільством та має можливість генерувати і передавати культурні та освітні елементи своєї спадщини⁶. *Другий момент*: як зазначав Н. Луман, медіа створюють певний вид реальності, на основі якої виникають певні уявлення про світ, на які й орієнтуються члени суспільства та суспільство загалом⁷. *Третій момент*: за допомогою медіакомунікацій можна швидко поширити потрібну інформацію серед широкого кола населення. Відповідно, за допомогою Інтернету як засобу масової комунікації можна поширювати інформацію до тих людей, які є недосяжними для друкованих засобів, якими досі користуються в науці. Ці три моменти є принциповими для розуміння того шляху, куди, на наш погляд, повинна рухатись українська наука та історія зокрема.

Розглядаючи питання присутності української історичної науки в Інтернет медіапросторі, нами було виявлено дві риси: 1. Практично повна відсутність фахової історії (лише три ресурси з більш-менш широким охопленням аудиторії присвячені історичним темам, переважно модерної доби)⁸; 2. Інтернет є чи не єдиною можливістю для популяризації здобутків окремих дисциплін, зокрема, наприклад, історії середніх віків чи візантиністики. З огляду на це особливої ваги набувають питання, присвячені наявним здобуткам та перспективам розвитку в даній царині. Розглядаючи це питання, неможливо оминати безперечного лідера тематичних блогів – блог «Василевс. Українська візантиністика» (<https://byzantina.wordpress.com>). «Василевс» є чи не найстаршим (або одним з найстарших так точно) тематичним інтернет-ресурсом в Україні. Його історія розпочалася 2006 р., коли на базі сайту Східного

інституту імені Ковальських засновник цього блогу Андрій Домановський створив новинарну сторінку⁹. Ставши, фактично, новинкою в історичному середовищі українських істориків, блог швидко «отримав» свою аудиторію читачів, а також команду адміністраторів, які взялися за його розвиток. Так «Василевс» став загальноукраїнським проектом, участь в якому брали молоді науковці з Харкова (Андрій Домановський), Львова (Олег Файда), Одеси (Олег Луговий) та Києва (Дмитро Лукін)¹⁰. Вже через рік після свого створення блог був презентований на круглому столі візантиністів, який відбувався у Харкові (2007 р.), що стало певним введенням його до наукового обігу. З того часу у галузі української візантиністики «Василевс» є беззаперечним лідером. Оскільки команді блогу довелося самій торувати дорогу у вітчизняному медіапросторі, перші роки існування блогу стали достатньо проблемними через технічну недосконалість бази, на якій був створений ресурс та робочі недовпрацювання з наповнення. Після реконструкції 2010 р. на базі платформи WordPress робота ресурсу стабілізувалась. Завдяки регулярному наповненню та e-mail розсилкам блог почав нарощувати кількість своїх постійних читачів. Презентація оновленого блогу в науковому середовищі відбулася 28 квітня 2011 р. в рамках Міждисциплінарного наукового семінару «Візантійська традиція в Україні», завдяки якому ресурс отримав чималу увагу як українських науковців, так і закордонних колег¹¹. Ба більше, «Василевс» опинився серед лінків англomовного інтернет-журналу «Byzantine» як «Ukrainian Byzantine institute journal»¹². Вже наступного року флагмана української інтернет-візантиністики очікувала ще одна перемога у народному голосуванні на конкурсі на кращий український тематичний блог – «BUBA» (Best Ukrainian Blogs Awards)¹³. Так цей ресурс став беззаперечним лідером за всіма категоріями.

Очевидно, що інтернет-ресурс слід оцінювати не лише за тематикою чи унікальністю, а й за відвідуваністю. Згідно статистики, лише впродовж 2011 р. блог було переглянуто 37 тис. разів¹⁴. Наступні роки продемонстрували зростаючий інтерес до пропонованої тематики, оскільки 2012 р. вже було 50 тис. переглядів¹⁵, а 2013 р. – понад 60 тис.¹⁶. Зважаючи на відсутність платних реклам та інших засобів, якими користуються широковідомі інтернет ЗМІ, а також вузькопрофільність блогу, цей результат є справді вражаючим.

Цікавою є структуризація блогу. Ресурс поділений на 21 розділ¹⁷. Окрім класичних для наукових ресурсів розділів «Новини», «Статті» (де розміщені в електронному форматі багато цікавих наукових статей), «Новини візантиністики», є низка справді оригінальних розділів. Зокрема у розділі «Візантійські віддзеркалення» читачі блогу зможуть дізнатися про те, як «використовують» тематику Візантії у художніх творах¹⁸. У розділі «Візантійські відлуння» можна знайти інформацію про те, як візантійська спадщина використовується у сучасному музичному мистецтві¹⁹. Дуже зручним є розділ «Візантійські відповіді», в якому можна знайти інформативні та короткі відповіді на низку цікавих запитань про Візантію²⁰. У розділі «Візантійські ВиДива» можна отримати цікаву інформацію про найяскравіші моменти чи найгарніші об'єкти спадщини цієї цивілізації²¹. Дуже оригінальним та сучасним є розділ «Візантійські вмотивування», де розміщені демотиватори та мотиватори з візантійської тематики²². Цікаві та смішні історії можна прочитати в розділі «Візантійські ВуСьмішки»²³. Окрім того, блог має цілий ряд корисних для науковців розділів, таких як «Наукова хроніка», «Анонси», «Анотації», «Візантійські часописи», «Візантійська мозаїка», «Візантія та сучасність», «Електронні ресурси». Корисними доповненнями є розділи «Конференції» та «Гранти, конкурси, програми», які дають потрібну інформацію про відповідні заходи. Своєрідною особливістю ресурсу є розділ «Захист дисертацій», який дає можливість ознайомитися з темами, які «захищали» візантиністи у різних містах України. Все це у комплексі дає підстави вважати «Василевс» зразком для розбудови української історичної науки в мережі. Більше того, даний ресурс може служити в якості не лише суто наукового джерела, а й педагогічного. Вихідною точкою педагогічної складової є беззаперечна перевага комп'ютерних засобів, які здатні успішно передавати інформацію, впливаючи на візуальне та слухове сприйняття учнів²⁴. Як ми вже побачили з переліку наявних розділів, використовувати «Василевс» з педагогічною метою цілком можливо і, мабуть, потрібно.

Очевидно, що є питання, над якими ще варто попрацювати. До них належить аспект використаності, або, як частіше кажуть «юзабіліті»²⁵. Суть дуже проста: зробити максимально зручний для користування блог для всіх (або якомога більш численної

аудиторії). Іншим питанням є проблема просування блогу до ширших кіл зацікавленої аудиторії. Хоча цей аспект є питанням часу та стратегії розвитку, яку обрала команда блогу.

Отже, ми можемо стверджувати, що візантинознавчий блог «Василевс. Українська візантиністика», поза сумнівом, є справжнім флагманом української історичної науки загалом та медієвістики зокрема в царині медіапростору. Наявність цього блогу, зважаючи на той факт, що історія та історичне знання вже давно стали знаряддям інформаційних війн, є принципово важливою для створення максимально вільного та адекватного інформаційного простору для українського споживача. Сподіваємось, що приклад «Василевса» стане хорошим початком для розбудови української науки в медіапросторі.

¹ Практична медіаосвіта: авторські уроки. Збірка / Ред. упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; За науковою редакцією В. В. Різуна. К., 2013. С. 11.

² Ковалевський В. Сучасний стан та тенденції розвитку медіа сфери України // Політичний менеджмент. 2009. № 5 (38). С. 116.

³ Український медіаландшафт: аналітичний звіт / За ред. В. Іванова, О. Волошенюк, А. Кулакова. К., 2013. С. 38

⁴ Шендеровський К. С. та ін. Медіакомунікації та соціальні проблеми: Збірка навчально-методичних матеріалів і наукових статей в трьох частинах. Частина перша / Упор., ред. К. С. Шендеровський / Київ. нац. ун-т; Ін-т журналістики. К., 2012. С. 8.

⁵ Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник для студентів педагогічних коледжів / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; За науковою редакцією В. В. Різуна. К., 2014. С. 47.

⁶ Практична медіаосвіта: авторські уроки ... – С. 11

⁷ Луман Н. Реальність мас-медіа / За ред. Іванова В. та Мінакова М. К., 2010. С. 6.

⁸ Детальніше про це дослідження можна буде прочитати в статті автора «Українська медієвістика та медіакомунікації, яка готується до друку в збірнику матеріалів конференції «Медієвістичні діалоги», яка відбулася в УКУ

⁹ Василевс. Українська візантиністика. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://keui.univer.kharkov.ua/byzantium/index.php>

¹⁰ Домановський А. М. Відтворення віртуальної Візантії, або Василевс. «De administrando «Візантійською цивілізацією» засобами Інтернету» //

Методичний вісник історичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Харків, 2012. № 10. С. 8.

¹¹ Домановський А. Українська візантиністика: співпраця в мережі [Електронний ресурс] / Андрій Домановський. Режим доступу: <http://thebridge-moet.org/українська-візантиністика-співпрац/>

¹² Там само.

¹³ Домановський А. М. Відтворення віртуальної Візантії ... С. 1.

¹⁴ Дані доступні за посиланням: <https://byzantina.wordpress.com/2011/annual-report/>

¹⁵ Дані доступні за посиланням: <https://byzantina.wordpress.com/2012/12/31/news-461/>

¹⁶ Дані доступні за посиланням: https://byzantina.wordpress.com/2013/12/31/annual_report_2013/

¹⁷ <https://byzantina.wordpress.com>

¹⁸ Матеріал доступний за посиланням: <https://byzantina.wordpress.com/image/>

¹⁹ Матеріал доступний за посиланням: <https://byzantina.wordpress.com/sound/>

²⁰ Матеріал доступний за посиланням: <https://byzantina.wordpress.com/poll/>

²¹ Матеріал доступний за посиланням: <https://byzantina.wordpress.com/video/>

²² Матеріал доступний за посиланням: <https://byzantina.wordpress.com/demotivators/>

²³ Матеріал доступний за посиланням: <https://byzantina.wordpress.com/vusmishka/>

²⁴ Шлахціц-Дудзіч Д. Використання комп'ютера та Інтернету у викладанні історії // Історична освіта і сучасність. Як викладати історію школярам і студентам. К., 2007. С. 376.

²⁵ Використовність. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Використовність>